

NOWE OGNISKA *DERMACENTOR RETICULATUS* (FABRICIUS, 1794) W POLSCE

STANISŁAW SZYMAŃSKI

Zakład Parazytologii PAN, Warszawa

Prowadzone w latach 1971-1974 badania we wschodnich województwach Polski — zamojskim, chełmskim, białkopodlaskim, białostockim, łomżyńskim i suwalskim — doprowadziły do wykrycia kilku nowych, bądź określenia zasięgu już znanych, ognisk występowania *D. reticulatus*. Kleszcze zbierano wiosną w okresie maksymalnej ich aktywności, przez omiatanie roślinności flanelową płachtą.

W województwie zamojskim określono biotyp i zasięg opisanego wcześniej przez Dutkiewicza i Siudę (1969) ogniska *D. reticulatus*, zlokalizowanego w strefie nadgranicznej na terenie leśnictwa Kornie (w bezpośrednim sąsiedztwie z PGR Machnów). Jak dotychczas, jest to jedyne w tym województwie ognisko tego kleszcza. Występuje on tu na bagnach, stanowiących zachodni kraniec dużego kompleksu mokradeł, rozciągających się już na terytorium ZSRR, między dwoma dopływami Bugu: Sołokiją — na północy i Rata — na południu. Jest bardzo prawdopodobne, że *D. reticulatus* jest rozprzestrzeniony na tym całym obszarze.

W województwie chełmskim wykryto dwa ogniska: jedno niewielkie na terenie lasów strzeleckich, głównie w tej ich części, która schodzi do doliny Bugu, oraz sporadycznie, na łąkach śródleśnych; drugie, rozległe, o znacznej intensywności występowania — na terenie Polesia Lubelskiego, mniej więcej w granicach byłego powiatu włodawskiego. Jest to niewątpliwie zachodni kraniec, opisanego przez Adamovič (1961), ogniska *D. reticulatus*, kleszcza szeroko rozprzestrzenionego na całym Wołyńskim Polesiu.

Na Polesiu Lubelskim *D. reticulatus* występuje na całym lesistym obszarze, a przede wszystkim w dolinie rzeki Włodawki i niektórych jej dopływów (np. nad rzeką Tarasinką) oraz częściowo w dolinie rzeki Hanny i łączącego nią z Bugiem kanału odwadniającego. Ponadto duże na-

silenie kleszczy zarejestrowano niemal na całym Pojezierzu Włodawskim i w dolinie Bugu, zwłaszcza w miejscach zalesionych lub porośniętych łożą. Sporadycznie znajdowano również kleszcze na suchszych, porośniętych łożą obszarach „Krowiego Bagna” w pobliżu wsi Kulczyn. Najdalej na zachód wysunięta granica zasięgu tego ogniska zachodzi na teren województwa białkopodlaskiego, obejmując przede wszystkim rejon lasów parczewskich.

W województwie białostockim zarejestrowano kilka ognisk *D. reticulatus*. Potwierdzono kilkakrotnie opisane przez Lachmajer (1958) znalezisko tego kleszcza w Białowieży. Tym razem udało się odłowić pojedyncze okazy na śródleśnych łąkach nad rzeką Narewką. Na uwagę w omawianym regionie zasługuje nowo odkryte ognisko na terenie Puszczy Knyszyńskiej. Opisywany kleszcz występuje tu niemal w całej wschodniej części puszczy, a przede wszystkim w dolinach rzek Supraśl i Sokołdy oraz większości ich dopływów (Śłoi, Longi i in.). Szczególnie duże nasilenie występowania tego kleszcza notowano w tych rejonach puszczy, które stanowiły ostoję łośi lub były przez nie często odwiedzane. Są to głównie rejony nadleśnictw: Gródek — na południu, Supraśl i Krynki — na wschodzie oraz Czarna Białostocka (a w szczególności obszar byłego nadleśnictwa Kumiałka) — na północy.

Największym z dotychczas znalezionych ognisk występowania *D. reticulatus* w Polsce, obejmującym trzy województwa (białostockie, łomżyńskie i suwalskie), jest dolina rzeki Biebrzy. Dolina ta, charakterem swym przypominająca Polesie, ciągnie się prawie niezmiennie szerokim pasem niemal od źródeł (okolice Lipska) do ujścia do Narwi i dalej aż po okolice Łomży. Leniwy nurt rzeki, niskie brzegi i płaski charakter terenu, regularnie zalewanego w okresach przyboru wód, sprawiają, że dolina na całej swej długości poprzecinana jest systemem mokradeł, określanych ogólnie mianem „biebrzańskich bagien”. Lesiste obramowanie doliny, system porośniętych lasem lub krzewami wzniesień, tzw. „grząd”, rozrzuconych wśród bagien oraz szczególnie duża liczba zwierząt w postaci bydła domowego i dzikich zwierząt, a zwłaszcza łośi, spowodowały, że niemal na całym tym obszarze *D. reticulatus* występuje masowo. Szczególnie duże nasilenie kleszczy notuje się tu w okolicach rezerwatu „Czerwone Bagno” (rejon leśnictwa Grzędy), który stanowi naturalną ostoję łośi (Drózdź, 1963, 1964; Drózdź i Szymański, 1965). Poza zwartymi masywami leśnymi, których omawiany kleszcz unika, występuje on tu dosłownie wszędzie i w dużym zagęszczeniu.

W województwie suwalskim *D. reticulatus*, poza doliną Biebrzy, występuje na terenie Puszczy Augustowskiej, lecz już nie tak masowo. Kleszcze, stosunkowo liczne, znajdowano tu w dolinie rzeki Blizny, w pobliżu wsi Szczebra oraz pojedyncze okazy nad Czarną Hańczą — w miejscu,

gdzie rzeka ta przepływa przez dość szeroką i zabagnioną dolinę (okolice wsi Okołek). Ponadto, kleszcze odławiano sporadycznie w głębi puszczy na polanach i zrębach oraz nad rzeką Wołkuszanką, w pobliżu wsi Wyżarne.

Adres autora:

00-963, Warszawa, Pasteura 3

LITERATURA

1. Adamovič, V. L.: *Zool. Žurn.*, 40, 5: 676-685, 1961.
2. Drózdź, J.: *Wiad. Parazytol.*, 9, 1: 57-60, 1963.
3. Drózdź, J.: *Wiad. Parazytol.*, 10, 4-5: 590-591, 1964.
4. Drózdź, J., Szymański, S.: *Wiad. Parazytol.*, 11, 5: 493-495, 1965.
5. Dutkiewicz, J., Siuda, K.: *Med. Wet.*, 25, 1: 44-47, 1969.
6. Lachmajer, J., Skierska, B., Wegner, Z.: *Prz. Epid.*, 12, 4: 355-358, 1958.

NEW FOCI OF *DERMACENTOR RETICULATUS* (FABRICIUS, 1794) IN POLAND

by

S. SZYMAŃSKI

In this paper 7 foci of *Dermacentor reticulatus* (Fabr.) discovered in eastern Poland are discussed. Investigations were carried out during the years 1971-1974. Some new foci were discovered, and the ranges of previously known were determined. The largest foci are distributed in the Biebrza river valley, in the Puszcza Knyszyńska (Knyszyn Virgin Forest) and in the territory of Polesie Lubelskie. Other smaller, are distributed in the Puszcza Augustowska (Augustów Virgin Forest), in the Białowieża Primaeval Forest, in the Strzelce Forest on the Bug river (Chełm district) and on the territory of the Machnów State Farm (Zamość district).